

UOT 81''37

CƏNUBİ AZƏRBAYCAN ƏDƏBİYYATINDA AŞIQ ŞEİRİ ÜSLUBU

Ə.Y.QASIMOV
Bakı Dövlət Universiteti
eles@box.az

Məqalədə Cənubi Azərbaycan ədəbiyyatında aşıq şeiri üslubunda yazan şairlərin yaradıcılığından bəhs edilir. Burada Mehdi bəy Şəqaqinin, Məhəmməd Xəlifə Acizinin, Əndəbil Qaracadağının, aşıq Pərinin, Ağabəyimin, Xurşudbanu Natəvanın və b. Sairlərin Cənubi Azərbaycanda ədəbi dilimizin qorunub saxlanılmasında misilsiz xidmətlərindən danışılır.

Açar sözlər: aşıq Pəri, Xurşudbanu Natəvan, qoşma, gəraylı, bayatı, üslub

Cənubi Azərbaycan ədəbiyyatında da aşıq şeiri üslubunda yazan şairlərimiz çoxdur. Onlardan biri də **Mehdi bəy Şəqaqidir**. Şair haqqında el aşıqları tərəfindən, hətta adına dastan belə yaradılmışdır, bununla belə onun ədəbi irsi indiyədək araşdırılmamış olaraq qalır. Şairin ədəbi irsindən cəmi bir neçə qoşma və qəzəli əlimizdə var.

Aşıq şeiri üslubunda Cənubi Azərbaycan ədəbiyyatında yazıb yaradan şairlərimizdən biri də **Məhəmməd Xəlifə Acizdir**. Onun siyasi mövzuda (Rusiya-İran müharibələri barədə) yazdığı əsərlər çox məşhurdur. Qəzəllərinin isə əksəriyyəti Füzulinin qəzəllərinə nəziredir. Şairin aşıq şeiri şəklində yazdığı əsərlərdən cəmi yeddi gəraylısı əlimizdə var:

Ey fələk, günündən artıq,
Bu gözəlin camalı var.
Sənin bircə yeni ayın,
Bunun iki hilalı var.

Di gəl haqdan keçmə fələk,
Əgər gələ yüz min mələk,
Gör hansının bu gözəl tək,
Ağ üzdə xəttü xalı var?

İstərsən eylə imtahan,
De çıxsın xurşidi-taban,
Yar arizin etsin əyan,
Gör hansının zəvalı var.

Mən Acizəm, dərdin alım,
Sənə bəyandır əhvalım,
Bu dönüb baxmağın, zalım,
Bir ev yıxan xəyalı var. (1, 527)

Şair şeirlərini şirin Təbriz ləhcəsində yazdığına baxmayaraq, həmin dialektə işlənən fars sözlərindən olduqca az istifadə etmiş və Cənubi Azərbaycanda dilimizin saflığını poeziyada qoruyub saxlamağa cəhd etmişdir. Anadilli şeirimizin İranda geniş yayılmasında və inkişafında onun xidmətləri böyükdür. Xüsusilə aşiq şeiri üslubunda yazdığı əsərlər el sənətinin və milli varlığımızın İranda yaşamasına və inkişafına təkan vermişdir.

XIX əsrdə Nəbati ədəbi məktəbini davam etdirən və Cənubi Azərbaycan şeirində aşiq üslubunu yaşadan qüdrətli şairlərimizdən biri də **Əndəlib Qaracadağidir**. Şair aşiq şeiri üslubunda yazdığı “Qisseyi-Leyli və Məcnun” poeması, İrəvanın 1827-ci ildə ruslar tərəfindən işğalı haqqında yazdığı tarixi mənzuməsi çox məşhurdur. O, klassik üslubda qəzəl və qəsidələr yazdığı kimi, həm də aşiq şeiri janrında altı qoşma, səkkiz gəraylı və dörd heydəri yazmışdır. Heydəri aşiq yaradıcılığında müəyyən bir havanın adıdır. Bu cığalı qoşmanın bir şəkli. Fərq bundadır ki, *heydərinin* bəndlərinə artırılan cığalar cinas qafiyəli bayatılardan ibarət olur. Cığalı qoşmalarda bu yoxdur. Başqa bir fərq isə budur ki, adi cığalı qoşmalarda cığaların sayı dörddən artıq olmur, heydəridə isə bunun sayı artıq olur. Bu havanı aşıqlar məclislərdə oxuyurlar. Bu havanı oxuyarkən aşiq bir qoşma götürür və onun hər bir bəndinə yeddi hecalı altı misra əlavə edir. Qoşmanın qafiyələri əlavə olunan misralarda cinas sözlər olur. Məsələn, Qaracadağinin həmin heydərisindən birinə baxaq:

Necə rəva gördün, ey mələkzadə,
Döndün aşınadan, dil verdin yada.
Dərdə tabım yoxdur bundan ziyada.
Baş götürüb gedim hansı diyara?!
Əzizim, bu du yara,
Yol düşdü bu diyara,
Gəlsə loğman sağalmaz,
Sinəmdəki bu yara.

Yetəsən məzarıma,
Deyəsən: budu yar a!... (2, 51-52)

Şair bu heydərində aşiq ədəbiyyatının nizamından lazımınca istifadə etmiş və kamil bir əsər yaratmışdır. Qaracadağı özünün qoşmalarını aşiq poeziyasının sərt tələbləri çərçivəsində yazmışdır:

Dolanım başına, olum qurbanın,
Ala gözlü yarım, indi de, danış!
Billah sənə qurban olmaqdır peşəm,
Yoxdur mənim özgə karım, de, danış!

Çəmxəm ilə soyunmağın, yatmağın,
Hər dəm gözün qıyıb, qaşın çatmağın.
Şirin-şirin nazü işvə satmağın,
Əldən alıb ixtiyarım, de, danış!

Bir bülbül oxurdu gül budağında:
– Gərək səbr eyləmək yar fərağında.
Əndəlibəm, qışın belə çağında –
Sənsən mənim gülüzarım, de, danış! (2, 48-49)

Göründüyü kimi, şairin qoşmaları adi danışıq dilində, olduqca rəvan və lakonik yazılmışdır. Eləcə də onlarda milli kolorit güclüdür. Şairin gəraylıları da eyni milli koloritə malikdir:

Saqi, bir badə ver, keçdi –
Bahar, ay mədəd, ay mədəd!
Sərxoşam öldürür, məni –
Xumar, ay mədəd, ay mədəd!

Eşq atəşin düşsə cana,
Rəxnələr salar imana,
Bağladır Şeyx Sənana –
Zünnar, ay mədəd, ay mədəd!

Görün bu namehribanı,
Apardı ağı, imanı, etdiyi əhdi, peymanı –
Danar, ay mədəd, ay mədəd!

Neyləyim mən bəxti qara,
Düşdüm vətəndən avara,
Canım atəşi-rüxsara –
Yanar, ay mədəd, ay mədəd!

Əndəlibi-pərişanam,
Yay qaşlarına qurbanam,
Mübtəlayi-zimistanam,
Gülzar! Ay mədəd, ay mədəd! (2, 50)

Göründüyü kimi, şair aşiq şeirinin tələblərinə uyğun olaraq şeiri elə sadə və səmimi deyir ki, onu eşidənlər dərhal əzbərləyir və məclislərdə səsləndirilər. Şairin yaradıcılığında bu kimi ali keyfiyyətlərə qiymət verən F.Qasımzadə yazır: “Ustad xalq aşıqlarında olduğu kimi, Əndəlib Qaracadağı qoşma və gəraylılarında oynaqlıq yaratmaq üçün, daxili və qoşa qafiyələrdən, təkrir və mübaliğə üsulundan istifadə etmişdir. Şair qoşmalarında dərddə aşiqin mənəvi aləmini daha aydın və qabarıq nəzərə çarpdırmaq üçün şeirdə yeri gəldikcə mübaliğədən məharətlə istifadə edə bilmişdir. Onun qoşmalarında mübaliğələr bəzən Füzuli mübaliğələrini xatırladır” (6, 82)

Əndəlib Qaracadağı də öz sələfləri kimi Cənubi Azərbaycanda ədəbi dilimizin qorunub saxlanılmasında və milli təfəkkürümüzün ifadəsi olan dilimizin saflığının saxlanılmasında misilsiz xidmətlər göstərmişdir.

Aşiq poeziyasının ənənələrini yaşadan şairlərdən biri də **Aşiq Pəridir**. Onun barəsində Firudin bəy Köçərli yazır: “İbtidai təlimini öz qayəsində alıbdır və əyyami-tüfuliyyətdən şeir və qəzəl söyləməyə meyli olduğundan, hələ elm kəsb etməmiş sənədən şeirləri deyərmiş ... Aşiq Pəri mütəəddid şeirləri pərişan ovqatda yazılmış... “ (236, 340-341)

Şairə barəsində F. Qasımzadə yazır: “Aşiq Pəri Maralyandan Şuşaya gəldikdən sonra az bir zamanda öz şeirləri ilə Qarabağ müasirləri içərisində böyük şöhrət qazandı və aşiq şeirinin ilhamvericilərindən biri oldu ” (6, 54-55)

Tədqiqatçıların da qeyd etdiyi kimi, Aşiq Pəri yazılı ədəbiyyatda adi bir aşiq kimi tanınırdı. Onun qoşmalarında və gəraylılarında aşiq şeirinin poetik ənənələri yaşayırdı. Ədəbi yaradıcılığa bir aşiq kimi başlayan şairənin poeziyasında “pərişan ovqat” mövcuddur:

Nagahandan böylə düşdüm dərddə mən,
Necə çəkdim eşq üzünə pərdə mən?
Gözü yaşlı gəldim Tağavərdə mən,
Pərişan olubdur tellər ağlaram.

Bir şahəndaz şahbarım gedibdir,
Kəsilübdür ixtiyarım, gedibdir,
Köksü dağlı bir tavarım gedibdir,
Quruyub, dağ olub dillər, ağlaram.

Bir Pəri dil aramında qan ağlar,
Çəkilib sinəmə düğünlü dağlar,
Ölübdür bülbülüm, lal olub bağlar,
Sarılib-sovrulub güllər, ağlaram. (1, 538)

Şairənin nikbin əhval-ruhiyyəli şeirləri də var. Həmin şeirlərdə şairə el şənliklərini təsvir edir, elin şadlığını, toyunu, bəsatını dilə gətirir. Təsədüfi deyil ki, şairənin bu səpkidə yazdığı şeirlərə sonralar nəzirələr yazılmış və toy

mərəsimlərində müntəzəm olaraq səsləndirilir. Aşıqlar saza, sözə meydan verəndə onun misralarını, işlətdiyi bədii ifadələri yad edirlər:

Katiblərin şahı dəftər içində,
Qələm ilə nazik əllər oynadır,
Fitnəli, fellisən, nazü qəməzəli,
Dəhanında şirin dillər oynadır.

Eşqinin əlindən gedərəm bada,
Dərdim olur gündən-günə siyada,
Şiveyi-rəftarın düşəndə yada,
Bağrımın başında millər oynadır.

... Pəriyəm, xəlq ara olmuşam bacı,
Kimsənin kimsəyə yox ehtiyacı,
Bəlxü Buxaranın, Hindin xəracı,
Zənəxdanda siyah xallar oynadır. (1, 537)

Şairənin bu şeirinə neçə-neçə nəzirələr yazılmış və “Ay qız sən oyna üzdə xal oynasın” adı ilə indi də şənliklərdə mahnılar oxunur. Şairənin qoşma üstündə yazdığı mərsiyələr, matəm şeirləri indi də qəlbləri rıqqətə gətirir:

Dünya sənin etibarın yox imiş,
Bir xəbər ver, Mirzəcanı neylədin?
Neçə bəylər ilə, neçə xan ilə,
Göftarı xoş, əhli-canı neylədin? (1, 538-539)

Qeyd etdiyimiz kimi, aşıq poeziyasında münşəat janrı geniş yayılıb. Aşıqların deyişməsi dinləyicilərdə xüsusi maraq doğurur. Aşıq Pərinin də müasirləri olan Əsəd bəy Vəzirov və Mirzə Həsənlə deyişmələri var:

Mirzə Həsən: Qönçə lətafətli, lalə üz lüsən,
Məstanə baxışın, xumar gözlüsən,
Şirin hərəkətli, şəkər sözlüsən,
Yoxdur yer üzündə misalın sənin.

Aşıq Pəri: Dad eylərəm: haray naşı əlindən,
Yandı cigər eşq atəşi əlindən,
Mən nə deyim gözüm yaşı əlindən,
Üzüşür sonalar, göllər oynadır.

Mirzə Həsən: Etdikcə vəsfini Mirzə mükərrər,
Təzələnib ruhum olur müəttər,
Gülüstanda zülfün kimi müənbər,
Nə süsənlər, nə sünbüllər oynadır.

Aşıq Pəri: Adam var dolanır məkrin içində,
Adam var dolanır zikrin içində,
Sənin kamalın da içində,
Əcayib, qərayib hallar oynadır. (3, 341-342)

Bu nümunələrdən aydın olur ki, şairə zəmanəsində çox məşhur və sevimli olmuşdur. “Müasirləri Aşıq Pəriyə həqiqətən səmimi münasibət bəsləyərək onun həm gözəlliyini, həm şairəliyini tərifləyərək görürdülər” (6, 55)

Şairənin gəraylıları da aşıq poeziyasının nadir nümunəsi sayılır. Həmin şeirlərində ümumxalq kədəri təsvir edilmişdir:

Zalım Şəcər dad əlindən,
Sən ha nəhaq qan eylədin.
Zülm ilə könlüm şəhrini,
Gör necə viran eylədin.

Pərinin dərdi tüğyandır,
Sakin yeri Maralyandır,
Gülüm qönçəsində yandı,
Bülbüllər əfqan eylədi. (1, 539)

Aşıq Pəri yaradıcılığı klassik irsimizdə aşıq şeirinin nadir nümunələridir. Onun poeziyası Azərbaycan qadın yazarları silsiləsində növbəti mərhələ olmaqla Məhsəti, Natəvan, Heyran xanım ədəbi yaradıcılığının davamı idi. Nə qədər parodaksal olsa da qeyd etməliyik ki, bütün şairələrimizin yaradıcılığında nisgillik kimi keçir. Aşıq Pəri yaradıcılığında bu nisgillik yeni məzmununda özünü büruzə verir.

Aşıq Pərinin müasiri olan qadın şairələrimizdən bir də Qarabağ xanı İbrahim Xanın qızı **Ağabacı** ləqəbi ilə yazan **Ağabəyim ağadır(..-1832)**. Onun yaradıcılığından bəhs edən F. Qasımlı yazır: “ Onu (Ağabacının – N.X.) əlimizdə olan ikicə kiçik şeirindən aydın görünür ki, o, müasirləri: Zakir, Aşıq, Aşıq Pəri və başqaları kimi, cinas bayatılar yaratmağı, şeirdə daxili qafiyə və təkrirdən istifadə etməyi bacaran bir şair olmuşdur” (6, 53).

Mən aşıqəm qara bağ,
Qara salxım, qara bağ.
Tehran cənnətə dönsə,
Yaddan çıxılmaz Qarabağ (6, 52)

Şairənin bu bayatısından məlum olur ki, o, vətəni Qarabağdan uzaq düşüb bütün ömrünü Tehrandə qərblərdə yaşamışdır. Şairənin bu bayatısı barədə mühakimə yürüdən F. Qasımlı yazır: “Bu bayatıdan Ağabəyimə özünün müasirləri kimi şifahi xalq yaradıcılığında istifadə edərək aşıq şeiri səpkisində yazdığı məlum olur” (6, 52). Həqiqətən də, şairə bu kiçik şeirində cinaslardan elə məharətlə istifadə etmişdir ki, hətta ustad aşıqlar belə həmin cinaslardan bu

səviyyədə istifadə edə bilmirlər. “Qarabağ” sözünü şairə misralarda müxtəlif mənalarda elə işlətməmişdir ki, bayatı sanki bu günkü Qarabağın faciəli həyatını ifadə edir.

Ağabəyimin klassik üslubda yazdığı şeirlərində də aşiq poeziyasına məxsus bədii fiqurlar özünü büruzə verir:

Vüsalına çatanların başqa zövqü, səfası var,
Çünki gözəl yar kuyunun saf suyu, xoş havası var.

Səfər vaxtı zəng elədim ürəyimin dəvəsinə,
Bu, qaydadır hər dəvənin öz zəngi, nəvası var. (5, 21)

Şairənin bu qəzəlində aşiq şeirinə məxsus söz seçimi və ahəng aydın görünür. Şairə barəsində Məhəmmədəli Tərbiyət yazır: “Ağabəyim hicri-qəməri XII (XIX) əsrin şeir ustalarından olmuş və hicri-qəməri 1248 (1832)- ci ildə Qum şəhərində vəfat etmişdir” (29, 21). Çox təəssüflər olsun ki, şairənin ədəbi irsində az şeirlər bizə məlumdur. Aşiq şeiri üslubunda yazan şairə klassik ədəbiyyatımıza yeni məzmun və yeni forma gətirmişdir.

Aşiq şeiri üslubunda yazan şairələrimizdən bir də məşhur **Xurşidbanu Natəvandır**. Onun ədəbi irsinə daxil olan lirik şeirlər içində aşiq şeiri üslubunda yazdığı şeirlər də var. Onlardan biri Mir Möhsün Nəvvaba yazdığı qoşma-məktubdur:

Əya Nəvvab, valayi-süxəndan,
Yetişdi naməniz dilşad oldum.
Qəmü dərdim firavan idi, amma
Behəmdü Allah genun azad oldu.

Sərasər şeiriniz öz ruyi-hikmət,
Qamu məzmunları mehrü məhəbbət,
Möhübbə rəhmətü ədvanə zillət,
Bu şirin ləhcəyə mötəd oldum.

Sizə lütfi-xuda olsun müraqib,
Əta qılsun dəxi əla məratib.
Yetə bədxahə gər, əshabi-saqib,
Xərab olsam da gər, abad oldum

Qəmi-əyyamidən çox natəvanəm,
Əliləm, naxoşam, afsordə canəm,
Bu tətildən özüm də bədgümanəm.
Məgər kuhi-qəmə Fərhad oldum.

Unutma sən duadan Natəvanı,
Əlilü naxoşu əfsordə canı,

Cənabında səva yoxdur gümanı,
Əgər yaddan çıxam bərbad oldum (4, 35)

Şairə bu qoşmasında Mir Möhsün Nəvvaba öz ürəyini açır, çəkdiyi dərdlərini danışır, təskinlik verdiyi üçün ona minnətdarlığını bildirir. Aşıq ədəbiyyatında məktubları qoşmalar üstündə yazmaq adi haldır. Hətta klassik ədəbiyyatda buna münşəat deyilir. Aşıq poeziyasında isə iki şairin dialoqunu deyişmə kimi də təqdim edirlər. Vaqiflə Vidadinin bir-birlərinə yazdıqları məktubları deyişmə şəklinə salmaq da ədəbiyyatda məşhurdur. Natəvanın bu şeirində biz onu adi bir aşıq kimi görürük, baxmayaraq ki, şairə əsasən qəzəllər yazmışdır. Şairənin lirik şeirlərində də aşıq üslubuna məxsus sadəlik, lirizm, saf duyğuların ifadəsi var:

Səni kimdir sevən bica qərənfil?
Sənə mən aşiqi-şeyda, qərənfil!

Səni gülşən ara aşuftə gördüm,
Yəqin bildim tutub sevda, qərənfil!

Belə pəjmürdə hal ilə durubsan,
Düşər güllər əra qovğa, qərənfil!

Drığa kim, vəfasızdır bu gülşən,
Gedər bu tələti-ziba, qərənfil!

Üzündən pərdeyi-nazın kənar et,
Unutma aşiqi, haşa, qərənfil! (4, 35)

Son dərəcə bu lirik şeirində şairə şəxsi hisslərinin, həyəcanlarının timsalında qərənfil dindirir və onun “pəjmürdə-halı”nın səbəbini soruşur. Bir gülün timsalında insanın yaşadığı mənəvi-psixoloji gərginlikləri təsvir edir. Dərdə düşmüş qərənfilə təskinlik verib onu ovudur və yadına onu sevənləri salır. Bu adi qadın psixologiyasının əlamətləridir. Şeirdəki sadəlik onu aşıq şeiri ilə birləşdirirsə, “pəjmürdə hal”dan doğan qüssə isə klassik poeziya ilə birləşdirir. Klassik ədəbiyyatda Leyli də dərini şama, pərvanəyə danışır, Natəvan isə insanın kədərini qərənfilin simasında verir. Bu mənada Natəvan poeziyası aşıq şeiri ilə klassik şeirimizin sintezidir. Aşıq şeir üslubu onun yazdığı qəzəllərdə də özünü büruzə verir. Natəvan XIX əsr Azərbaycan ədəbiyyatında aşıq şeiri üslubunda yazan istedadlı şairələrimizdən biridir.

Yazılı ədəbiyyatımızda aşıq şeiri üslubunu yaşadan şairlərimizdən biri də **Əbdürrəhman ağa Dilbaz Şairdir**. Şair həm şəxsiyyət etibarilə, həm də yaradıcılıq baxımından dövrünün böyük insanlarından olmuşdur. Yadelli iş-gəlçilərə qarşı amansız mövqə tutduğuna görə gürcü çarı II İrakli onun göz-lərini çıxarmışdır. Firudin bəy Köçərli məhz onun aqibəti ilə bağlı el arasında

belə bir misalın geniş yayılmasını qeyd edir: “Bəli, belə qədir və qiyməti bilinməyən millət bahadırları haqqında deyirlər: el üçün ağlayan gözsüz qalar” (3, 259)

Şairin vətənpərvərliyi həm də yazdığı müxəmməslərdə özünü göstərir. Belə ki, işğalçılara qarşı amansız mövqe tutan Gəncə hakimi Cavad xan faciəli şəkildə həlak olmuşdur. Onun bir milli qəhrəman kimi adına dastan bağlayan ilk şairimiz Əbdürrəhman ağa olmuşdur:

Bir rəvayət söylə, ey dil, çərxi-kəcrəftərdən,
Ta əbəd ruzi-əzəl, bədmehrü bədgirdərdən,
Kim, Yezidin izzətin gör şahi-diləfkərdən,
Gör Cavad xan macərəsın möhnəti-məkkərdən.

Böylədir dövrən, əzəl insanə al eylər cahan,
Bir zaman xürrəm qılır, bir dəm məlal eylər cahan,
Şah ola, istər gəda, aşüftəhal eylər cahan,
Aqibət bir gün gedər himmət, halal eylər cahan,
Naxudanı qər q edər ol kəştiyi-pürbardən. (3, 260)

Bu şeir qəzəl olsa da xalq dastanlarından süzülüb gələn deyim tərz, üslub gözəlliyi ilə diqqəti cəlb edir.

Şairin klassik ədəbiyyatımızda yaratdığı əsrarəngiz qoşmalar özünün dərin ictimai məzmunu ilə diqqəti cəlb edir. Klassik poeziyamızda vətənpərvərlik mövzusunda şeirlər çox yazılıb, ancaq Əbdürrəhman ağanın aşiq şeiri üslubunda yazdığı qoşma özünün bir çox məziyyətləri ilə diqqəti cəlb edir:

Mən qəribəm vətənimdə, qazılar,
İtirmişəm ağır ellər, ağlaram.
Könül həsrət qaldı, can intizarda,
Gözlərim sübhü şam yollar, ağlaram.

Həşrə qaldı canda el intizarı,
Görər nola, ya rəbb, didar didarı?
Fikir eyləmə hər dəm ola aşna, yarı,
Gözlərimdən axar sellər, ağalar.

Eldən ayrı düşdüm, güzarişim yox,
Sığındım mövlaya, qeyri işim yox.
Munisim, qəmxarım, bir yoldaşım yox,
Sərimdə qovğalar, qallar ağlaram.

Könlümüzdən gedib eşqi həvəslər,
Yığılsın bir yerə könlü şikəstələr,
Qohumdan, qardaşdan yad olan kəslər,
Dolanıb bağrım da millər, ağlaram.

Şair, həqdən gərək insana dövlət,
Getməyə üstündən sayeyi-rifət,
Xudadan gər bizə olmasa şəfqət,
Aylar ilə gülsəm, illər ağlaram (3, 260)

Şairin bu qoşmasına qiymət verən F. Qasımzadə yazır: “Əbdürrəhman ağanın şeirlərinin əksəriyyəti sınıq və yaralı qəlbi ifadə edən belə lirik qoşmalardan ibarətdir. Onun lirikasında feodal zülmündən acı bir şikayət motivi hakimdir. Şeirinin bu əsas xüsusiyyətlərinə görə o öz böyük müasiri Vidadi ilə birləşir” (6, 59).

ƏDƏBİYYAT

1. Azərbaycan şifahi xalq ədəbiyyatına dair tədqiqlər. 5-ci buraxılış. Bakı: Elm, 1977, 194 s.
2. Azərbaycan xalq dastanları. Bakı: Yazıçı, 1983. 251 s.
3. Aşıqlar. Bakı: Xalq yaradıcılıq evi, 1957, 290 s.
4. Babayev İ., Əfəndiyev P. Azərbaycan şifahi xalq ədəbiyyatı. Bakı: Maarif, 1970, 268 s.
5. Vaqif. Əsərləri. Bakı: Yazıçı, 1968. 281 s.
6. Qasımzadə F. XIX əsr Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi. Bakı: Maarif, 1966, 487 s.
7. Qasım bəy Zakir. Mənzum hekayələr və təmsillər. Bakı: Gənclik, 1984, 88 s.
8. Qasım bəy Zakir. (Məqalələr məcmuəsi) Bakı: Elm, 1985, 208 s.
9. Qurbani. Bakı: Bakı Universiteti. 1990, 280 s.
10. Dadaşzadə A. XVIII əsr Azərbaycan lirikası. Bakı: Elm, 1980, 227 s.
11. İbrahimov M. Aşiq poeziyasında realizm. Bakı: Elm, 1966, 84. s.
12. Nəbati. Əsərləri. Bakı: Elm, 1968, 332 s.
13. Nəbati. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Yazıçı, 1985, 231 s.
14. Natəvan. Bakı: Elm, 1958, 78 s.
15. Məmmədov Ə. Şah İsmayıl Xətai. Bakı: Gənclik, 1961, 160 s.
16. Molla Pənah Vafiq. Əsərləri. Bakı: Dövlət nəşriyyatı, 1968, 280 s.
17. Mustafayev M. Zakir şeirinin sənətkarlığı. Bakı: Yazıçı, 1983, 152 s.
18. Saləddin Ə. Azərbaycan şeiri və folklor (XIX – XX əsrlər). Bakı: Elm, 1982, 162 s.
19. Salman Mümtaz. Azərbaycan ədəbiyyatının qaynaqları. Bakı: Yazıçı, 1986, 445 s.
20. Sarı Aşiq. Seçmə bayatılar. Bakı: Sabah, 1993, 120 s.
21. Yunis Əmrə. Aşiq Veysəl, İki zirvə. Bakı: Yazıçı, 1982, 141 s.
22. Aşiq Ələsgər. Bakı: Elm, 1972, 326 s.
23. Cinaslar. Bakı: Yazıçı, 1985, 151 s.

ОСОБЕННОСТИ АШУКСКОЙ ПОЭЗИИ В ЛИТЕРАТУРЕ ЮЖНОГО АЗЕРБАЙДЖАНА

Э.Ю.ГАСЫМОВ

РЕЗЮМЕ

В статье говорится о творчестве поэтов литературы Южного Азербайджана, которые пишут в форме ашукского изложения. Эти изложения ясно видны в творчестве таких поэтов как Мехти Шедаги, Мухаммед Халифа, Аджизини, Андебил Тачаджадаги, ашук Пери, Агабейи, Хуршудбану Натаван и др.

Ключевые слова: ашук Пери, Хуршудбану Натаван, гошма, герайлы, баяты, особенность

PECULIARITIES OF ASHUG POETRY IN THE LITERATURE OF SOUTHERN AZERBAIJAN

A.Y.GASIMOV

SUMMARY

The paper deals with the creative activity of Southern Azerbaijani ashug poets.

The author notes that such representatives of ashug poetry as Mehdi Shagagi, Mohammed Khahja, Ajizi, Andabil Garajabagli, Ashug Pari, Aghabayi, Khursudbanu Natavan had invaluable contributions in the preservation of our literary heritage in Southern Azerbaijan.

Key words: ashug, Pari, Khurshudbanu Natavan, goshma, garayli, bayati, style